

Powstaje Plan Zarządzania Miejscem Światowego Dziedzictwa UNESCO

2020-11-04

Rozpoczęły się prace nad przygotowaniem Planu Zarządzania Miejscem Światowego Dziedzictwa UNESCO dla Historycznego Centrum Krakowa. To ważne i długo oczekiwane narzędzie, które ma skoordynować wszystkie dotychczasowe działania miasta związane z zarządzaniem bezcennym obszarem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO: programy ochrony, konserwacji, planowania i angażowania społeczności lokalnych we współzarządzanie przestrzenią miasta historycznego.

Na konieczność przygotowania i wdrożenia planu zwracali uwagę zarówno eksperci, jak też mieszkańcy Krakowa, w tym radni dzielnicy I. Potrzeba zintegrowanego spojrzenia na historyczne centrum wynika także z Konwencji UNESCO z 1972 r. w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego.

Miejsca wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa odznaczają się wyjątkową i uniwersalną wartością, która jest prawnie chroniona – na płaszczyźnie państwowej poprzez rozwiązania legislacyjne, na płaszczyźnie międzynarodowej poprzez przepisy konwencji, wytycznych operacyjnych i decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa. Przystępując do Konwencji UNESCO w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego, każde państwo zobowiązuje się do identyfikacji, ochrony, konserwacji, udostępniania i przekazania przyszłym pokoleniom dziedzictwa kultury i przyrody. Jednym z głównych wyzwań dla tej ochrony jest umiejętne zarządzanie, dlatego każde miejsce światowego dziedzictwa, niezależnie czy są to obiekty pojedyncze, czy całe kompleksy miejskie, powinno mieć plan zarządzania. Wieloaspektowy plan zarządzania jest potrzebny też Krakowowi, ponieważ dokumenty szczegółowe związane z zarządzaniem zabytkowym centrum miasta potrzebują uaktualnienia.

Przypomnijmy, że centrum Krakowa zostało wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO we wrześniu 1978 roku. Wpis, jako wyraz uznania dla wysokich wartości historycznych, architektonicznych i kulturalnych, objął Stare Miasto w obrębie Plant, Rynek Główny z Wieżą Ratuszową, Sukiennicami oraz Bazyliką Mariacką, budynki najstarszego w Polsce uniwersytetu, kościoły, klasztory, pałace, mieszczańskie kamienice, a także Wzgórze Wawelskie z Zamkiem Królewskim i katedrą oraz Stradom. Pod ochroną UNESCO znalazł się też Kazimierz.

Czym jest Plan Zarządzania?

To dokument strategiczny, aktualnie wymagany jako element niezbędny w procedurze ubiegania się o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Odnosi się do prawnych i wykonawczych środków ochrony dziedzictwa, sposobów ochrony i zarządzania miejscem. Na poziomie krajowym są to przede wszystkim przepisy i regulacje prawne, które powinny skutecznie chronić miejsce światowego dziedzictwa oraz gwarantować ewentualne wsparcie finansowe. Plan zawiera działania związane z systemem zarządzania miejscem światowego dziedzictwa, z uwzględnieniem m.in. struktury własnościowej, finansowania, potencjalnych zagrożeń czy obsługi ruchu turystycznego, a także zaangażowania wszystkich jednostek miasta odpowiedzialnych za ten obszar.

Plan ma także odnosić się do problemów obserwowanych w historycznym centrum naszego miasta, które pojawiły się w ostatnich latach, m.in. związanych z procesami gentryfikacji, zmianą funkcji niektórych historycznych adresów, presją turystyczną, zmianami klimatycznymi czy koniecznością uspokajania, a wręcz rewitalizowania historycznego centrum. Dokument ma być nie tylko przewodnikiem po istniejącym zestawie programów (m.in. Gminny Plan Ochrony Zabytków czy przepisy Parku Kulturowego Stare Miasto), ale także dawać rekomendacje i nowe narzędzia do zarządzania historycznym krajobrazem miejskim, rozumianym jako miejsca o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa niematerialnego Krakowa, w tym antykwariaty, księgarnie, historyczne adresy.

– W związku z rozwojem Parków Kulturowych na inne dzielnice Krakowa, ale także ze względu na rosnącą presję rozwojową na obszar Starego Miasta, powiązanie wszystkich dokumentów w jedną wizję zarządzania jest więcej niż konieczne. Zwłaszcza obecnie, kiedy – także na skutek epidemii koronawirusa – znaczące będą zmiany zachodzące w obszarze historycznych miast, w tym zmiany funkcji, zmiany najemców itp. – podkreśla Robert Piaskowski, pełnomocnik prezydenta Krakowa ds. kultury, i dodaje: „Wierzę, że plan będzie wspomagał codzienne zarządzanie substancją zabytkową, dziedzictwem, ochroną i utrzymaniem wyjątkowej uniwersalnej wartości Starego Miasta. Liczę też, że powstając przy udziale społeczności lokalnej, będzie przez nią podzielany i wspierany. Dla miasta kluczowe jest zachowanie jego autentycznego historycznego krajobrazu rozumianego także jako funkcje niektórych miejsc, które tak naprawdę są dla Krakowa bezcenne. Skuteczna ochrona tak rozumianego *genius loci* miast historycznych jest możliwa tylko przy udziale lokalnej społeczności.”

Powstanie planu ma zapewnić uspołnioną wizję zarządzania dziedzictwem i usprawnić koordynację między instytucjami, wydziałami i ekspertami. Ma także pomóc w lepszym planowaniu i wdrażaniu projektów rozwojowych, infrastrukturalnych i społecznych.

– Spowolnienie, związane z pandemią koronawirusa to okres, jaki chcemy wykorzystać na działania strategiczne i integrujące, które pozwolą miastu na sprawne wychodzenie z kryzysu i jednocześnie lepsze funkcjonowanie w przyszłości. Dlatego przystąpiliśmy do prac nad wieloma dokumentami usprawniającymi zarządzanie obszarem dziedzictwa i kultury. Pozwolą one lepiej harmonizować procesy ochronne i rozwojowe, przed którymi stoimy na dwa lata przed 50. rocznicą powstania Konwencji w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO – mówi Katarzyna Olesiak, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK.

Przetarg na stworzenie zintegrowanego Planu Zarządzania dla Historycznego Centrum Krakowa został rozstrzygnięty 21 października 2020 r. Z dwóch ofert złożonych w konkursie komisja przetargowa wybrała korzystniejszą, zaproponowaną przez zespół autorski pod kierownictwem prof. Bogusława Szmygina. W skład zespołu wchodzi też prof. Jacek Purchla oraz dr Andrzej Siwek – eksperci związani z ICOMOS (Międzynarodową Radą Ochrony Zabytków i Miejsc Historycznych), Narodowym Instytutem Dziedzictwa i Polskim Komitetem UNESCO.

W uzasadnieniu wyboru oferty komisja przetargowa podkreśliła, że zaproponowana metodologia sporządzenia planu zarządzania pozwala na przyjęcie, że będzie to dokument kompleksowy, uwzględniający specyfikę Krakowa oraz jego światowe aspiracje w strukturze miast światowego dziedzictwa. Plan powinien uwzględnić problemy, z jakimi aktualnie boryka się historyczne centrum miasta w dobie pandemii i wykorzystać potencjał społeczny miasta i perspektywę użytkowników

**Magiczny
Kraków**

przestrzeni publicznej – zarówno instytucji, przedsiębiorców, jak i mieszkańców.

Powstanie dokumentu oraz przeprowadzenie konsultacji społecznych potrwa 14 miesięcy. Po tym czasie dokument zostanie przedstawiony Radzie Miast Krakowa, przekazany do UNESCO, a jego rekomendacje będą wdrażane na poziomie codziennego zarządzania miastem.

Za koordynację prac nad Planem odpowiada Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego i działające w strukturach miasta Zintegrowane Centrum Zarządzania Dziedzictwem Krakowa, zespół powołany przez Prezydenta Krakowa w styczniu 2020 r.